

Łódź, 23.04.2018

Recenzja

Ocena rozprawy doktorskiej lek. Moniki Woźniak pt. „Zaburzenia funkcji narządu przedsionkowego u pacjentów z migrenowymi zawrotami głowy w aspekcie wyników wybranych badań obiektywnych układu równowagi”.

Przedstawiona mi zgodnie z uchwałą Rady Naukowej Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego praca lek. Moniki Woźniak pt. „Zaburzenia funkcji narządu przedsionkowego u pacjentów z migrenowymi zawrotami głowy w aspekcie wyników wybranych badań obiektywnych układu równowagi” celem oceny jako rozprawy na stopień doktora nauk medycznych, została wydana w Warszawie w 2018 roku. Praca zawiera 130 stron, 32 ryciny i 6 tabel, piśmiennictwo obejmuje 146 pozycji. Układ pracy jest klasyczny.

Doktorantka podjęła się zobiekttywizowania oceny czynności układu przedsionkowego w grupie pacjentów z migrenowymi zawrotami głowy. Już w starożytności Areteusz z Kapadocji w II w n.e. zwrócił uwagę na równoczesne występowanie zawrotów i migreny. Migrenę przedsionkową uznano za bardzo częstą przyczynę zawrotów głowy dopiero kilkanaście lat temu. Szczególne znaczenie w badaniach nad tym zagadnieniem mieli naukowcy z Kliniki Neurologicznej w Monachium Dieterich i Brandt. Pierwsze kryteria rozpoznania migrenowych zawrotów głowy wprowadził Neuhauser w 2001 roku. W 2013 roku w Międzynarodowej Klasyfikacji Bólów Głowy przyporządkowano migrenowe zawroty głowy do zespołów epizodycznych. Z danych epidemiologicznych wynika, że dotyczą one nawet 20% pacjentów dotkniętych migreną i występują z częstością 1% zachorowań rocznie. Co ciekawe, pomimo bogatego piśmiennictwa dotyczącego migrenowych bólów głowy podjęty w rozprawie temat był przedmiotem niewielu doniesień dotyczących oceny układu przedsionkowego. Praca dotyczy niezwykle aktualnych zagadnień. Temat pracy wybrany jest więc trafnie, zarówno w aspekcie poznawczym jak i praktycznym.

Wstęp rozprawy został napisany poprawną polszczyzną i przejrzystie. Bardzo szczegółowo Doktorantka omówiła epidemiologię i kryteria diagnostyczne rozpoznania

migrenowych zawrotów głowy według najnowszej klasyfikacji. Zwróciła uwagę na to, że ważne są dwa elementy: po pierwsze rozpoznanie napadowych bólów głowy o charakterze migreny oraz co najmniej 5 epizodów zawrotów głowy trwających od 5 minut do 72 godzin. Przedstawiła rys historyczny badań nad migreną przedsionkową i jej patogenezę. Opisała bardzo niejednorodny obraz kliniczny charakterystyczny brak zaburzeń w okresie międzynaпадowym. Ciekawy jest rozdział dotyczący diagnostyki różnicowej w tej jednostce chorobowej. Podkreśliła jak ważne jest różnicowanie pierwszego w życiu epizodu migrenowych zawrotów głowy z udarem lub neuroinfekcją, które mogą stanowić bezpośrednie zagrożenie życia. Bardzo obszernie i wyczerpująco omówiła metody leczenia i wskazania do leczenia profilaktycznego, elektrofizjologiczne metody badania narządu przedsionkowego zarówno wideonystagmograficzne (VNG) jak i miogenne przedsionkowe potencjały wywołane (cVEMP), które stosowała w pracy. Doktorantka wykazała się nie tylko bardzo dobrą znajomością aktualnego stanu wiedzy na temat migrenowych zawrotów głowy i metod oceny zaburzeń układu przedsionkowego ale również praktyczną znajomością zagadnienia. W mojej ocenie jedynie wstęp pracy jest zbyt rozbudowany, zawiera zagadnienia z anatomii narządu przedsionkowego, takie jak budowa receptorów czy anatomia jąder przedsionkowych co jest powtórzeniem podręcznikowej wiedzy i nie wiąże się bezpośrednio z tematem rozprawy.

Cele pracy zostały sformułowane jasno i jednoznacznie w czterech punktach. Doktorantka postanowiła określić rodzaj i stopień nasilenia zaburzeń układu przedsionkowego u chorych z migrenowymi zawrotami głowy w zależności od czasu trwania choroby, przeanalizować czas trwania napadów przedsionkowych w zależności od rodzaju zaburzeń przedsionkowych, czasu trwania migreny i obecności aury zwiastującej pojawienie się dolegliwości. W oparciu o „subiektywną skalę skuteczności leczenia” postanowiła ocenić czy wczesna diagnostyka i szybkie wdrożenie leczenia wpływają na zmniejszenie nasilenia objawów i poprawę funkcjonowania pacjentów.

Opis **Materiału oraz Metodyki** przeprowadzonego badania jest logiczny i czytelny. Doktorantka poddała ocenie 105 pacjentów spełniających kryteria rozpoznania migrenowych zawrotów głowy diagnozowanych i leczonych w Klinice Laryngologicznej CMKP oraz Poradni Audiologicznej Szpitala Bródnowskiego w Warszawie. Podzieliła chorych na trzy grupy w zależności od tego kiedy w przeszłości pacjenci zgłaszali zawroty głowy. U wszystkich osób przeprowadziła wywiad w którym zwracała uwagę na czynniki wyzwalające zawroty i bóle głowy. Badanie kliniczne obejmowało ponadto manewry diagnostyczne w celu rozpoznania BPPV. Metodologia badań objęła badanie wideonystagmograficzne (VNG) z

oceną zapisów oczopląsu samoistnego, kierunkowo-spojrzeniowego, testu śledzenia, sakkadowego i optokinetycznego, testów położeniowych i próbę dwukaloryczną wg. Hallpike'a oraz szyjne miogenne potencjały wyzwolone (cVEMP). W części prospektywnej pracy przedstawiła zastosowane metody leczenia kompleksowego z leczeniem farmakologicznym i rehabilitacją.

Wyniki. Doktorantka przedstawiła w kolejności: analizę danych z wywiadu, wyniki fizykalnego badania laryngologicznego. Omówiła wyniki badania audiometrycznego, czynności bioelektrycznej mózgu, badań obrazowych, wyniki testów VNG z analizą poszczególnych parametrów oraz wyniki cVEMP. Przeprowadziła porównanie częstości zmian stwierdzonych w testach VNG i cVEMP pomiędzy grupami w zależności od czasu trwania choroby, wieku oraz czasu trwania napadów. Wykazała, że u ponad połowy chorych z rozpoznaniem migrenowych zawrotów głowy występują cechy uszkodzenia układu przedsionkowego o charakterze ośrodkowym. W grupie pacjentów, u których napady zawrotów głowy występowały od co najmniej 10 lat zawroty głowy trwały dłużej. W grupie prospektywnej w samoocenie pacjentów stwierdzono u 71% poprawę po zastosowanym leczeniu. Przeredagowania wymaga rycina 24, która wydaje się niejasna bowiem wartości procentowe w słupkach nie odpowiadają wartościom procentowym na osi rzędnych. Ponadto na stronie 78 Doktorantka pisze o korelacji zmian narządu przedsionkowego w zależności od czasu trwania choroby, natomiast poniżej przedstawia porównania parametrów VNG między grupami. Wątpliwość też budzi zastosowanie zmiennej jakościowej (uszkodzenie obwodowe, ośrodkowe i mieszane) na osi rzędnych w korelacji rang Spearmana, którą analizuje się gdy wartości badane można uporządkować rosnąco lub malejąco. Poza tymi uwagami wyniki zostały przedstawione czytelnie i precyzyjnie w postaci kolorowych, przejrzystych tabel i rycin.

W rozdziale poświęconym **dyskusji** Doktorantka podkreśliła, że migrenowe zawroty głowy charakteryzują się zmiennością objawów i mogą być rozpoznane po spełnieniu kryteriów. Podsumowała najważniejsze wyniki swoich badań oraz dokonała krytycznej analizy uzyskanych wyników. Pomimo niewielkiej liczby prac dotyczących omawianego zagadnienia, trafnie i w sposób dojrzały porównała i uzasadniła wyniki badań odnosząc je do prac innych autorów. Komentarze do wyników własnych jak i wyników uzyskanych przez innych autorów są rzeczowe i wyważone. Autorka podsumowała najważniejsze wyniki swoich badań oraz dokonała ich krytycznej analizy. Tekst dyskusji świadczy o bardzo dobrej znajomości tematyki w podjętej przez Doktorantkę rozprawie. Dyskusja jest napisana czytelnie i nowocześnie.

Doktorantka sformułowała 4 **wnioski**, które wynikają z przeprowadzonych badań, są czytelne, spójne i odpowiadają celom pracy.

Piśmiennictwo jest prawidłowo dobrane i zamieszczone w kolejności cytowania. Wśród cytowanych prac znalazły się pozycje opublikowane głównie w języku angielskim i polskim.

Praca napisana jest starannie i bardzo dobrze zredagowana.

Pracę oceniam bardzo wysoko. Stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny praca doktorska pt. „Zaburzenia funkcji narządu przedsionkowego u pacjentów z migrenowymi zawrotami głowy w aspekcie wyników wybranych badań obiektywnych układu równowagi” odpowiada ustawowym wymogom stawianym rozprawie na stopień doktora nauk medycznych i niniejszym przedkładam Wysokiej Radzie Naukowej Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie wnioszek o dopuszczenie lek. Moniki Woźniak do dalszych etapów obrony rozprawy doktorskiej.

Łódź, 23.04.2018

prof. dr hab. n. med. Magdalena Józefowicz-Korczyńska

